

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתצז

ערב

ראש השנה תשע"ב

כ"ט באלול ה'תשע"א

יוצא לאור עלידי

מכון ליובאוויטש שעליד

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ב' בתשרי ה'תשע"ב – ט' בתשרי ה'תשע"ב

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ב' בתשרי	הל' בכורות פרק ה-ז.	הל' שכירות פרק ב.	מ"ע עח.
ש"ק	ג' בתשרי	פרק ח. הל' שגגות.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ג.	מל"ת קט. מ"ע סט.
א'	ד' בתשרי	פרק ג-ה.	פרק ד.	מ"ע ע.
ב'	ה' בתשרי	פרק ו-ח.	פרק ה.	מ"ע ע.
ג'	ו' בתשרי	פרק ט-יא.	פרק ו.	מ"ע עא.
ד'	ז' בתשרי	פרק יב-יד.	פרק ז.	מ"ע עב.
ה'	ח' בתשרי	פרק טו. הל' מחוסרי כפרה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ח.	מ"ע סח. עה. עו.
ו'	ט' בתשרי	פרק ג-ה.	פרק ט.	מ"ע עד. עז.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
6.53	6.29.1	1.01	12.31	9.30	6.40	5.42	5.21	4.33	ה', א' בתשרי
6.52	6.27.8	1.01	12.31	9.30	6.40	5.43	5.22	4.34	ו', ב' בתשרי
6.51	6.26.5	1.00	12.30	9.30	6.41	5.44	5.22	4.35	ש"ק, ג' בתשרי
5.49	5.25.2	12.00	11.30	8.31	5.42	4.44	4.23	3.36	א', ד' בתשרי
5.48	5.23.9	12.00	11.30	8.31	5.42	4.45	4.24	3.36	ב', ה' בתשרי
5.47	5.22.6	11.59	11.29	8.31	5.43	4.46	4.24	3.37	ג', ו' בתשרי
5.45	5.21.3	11.59	11.29	8.31	5.44	4.46	4.25	3.38	ד', ז' בתשרי
5.44	5.20.1	11.59	11.29	8.31	5.44	4.47	4.26	3.39	ה', ח' בתשרי
5.43	5.18.8	11.59	11.29	8.31	5.45	4.48	4.26	3.39	ו', ט' בתשרי

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
5:53	-	6:08	-	5:59	-	6:11	-	6:11	-
7:04	-	7:06	-	7:05	-	7:06	-	7:06	-
5:50	7:01	6:05	7:03	5:56	7:02	6:08	7:04	6:08	7:04
4:41	5:53	4:56	5:54	4:47	5:53	4:59	5:55	4:59	5:55

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלי"ד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

אם כבנים אם כעבדים: קבלת עול מתוך שמחה

את עבודת הקבלת-עול של ראש השנה יש להוריד בפרטי המחשבה דיבור ומעשה, בעשרת ימי-תשובה • ביטול מוחלט שולל לכאורה שמחה והתפשטות, וכיצד ניתן לשלבם יחד? • היתרון בעבודה מתוך שמחה - "אם כבנים" - שאז האדם יוכל לבקש מהקב"ה לוותר לו למרות שנכשל ה"ו • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

שבעה ימים.
והסברה בזה³ - על דרך האמור לעיל... שכראש השנה יש חיות כללית וחיות פרטי - שיש בראש השנה שני עניינים: א) ענינו המיוחד שמובדל מהימים שלאחריו, ב) היותו אחד מעשרת ימי תשובה. ומזה מובן גם בנוגע לעניין הקבלת-עול: הקבלת עול של ראש השנה היא קבלת-עול כללית, וכיון שהכוונה היא שעניין הקבלת-עול (לא יישאר באופן מקיף, אלא) יומשך בפנימיות, לכן, לאחר הקבלת-עול הכללי של ראש השנה צריך להיות המשך העבודה דקבלת-עול בעשרת ימי-תשובה (שראש השנה הוא אחד מהם) - להמשיך הקבלת-עול בפנימיות, קבלת-עול פרטית בנוגע לכל פרט ופרט, במחשבה דיבור ומעשה.

ב. ויש להוסיף, שהקבלת-עול גופא צריכה להיות מתוך שמחה, כמו שכתוב: "וגילו ברעדה", היינו, שגם הביטול והקבלת-עול ("רעדה") צריך להיות מתוך שמחה ("גילו").

אלא שלכאורה אינו מובן:

קבלת-עול מלכות היא בתכלית הביטול, עד כדי

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר¹ שנכנס פעם לאביו כ"ק אדמו"ר נ"ע למחרת יום הכיפורים, ושאל אותו: מה היא העבודה עתה? והשיב לו: עתה במיוחד צריך לעשות תשובה ("איצטער דארף מען ערשט תשובה טאן"). ועל דרך זה יש לומר בנדרון דידן - בעמדנו במוצאי ראש השנה - שאף-על-פי שבודאי נמשכו כבר כל ההמשכות של ראש השנה, וגם בגשמיות העולם, מכל מקום, עתה במיוחד צריך להיות ("איצטער דארף ערשט זיין") המשך העבודה של ראש השנה - קבלת עול. ועניין זה מודגש בכך שראש השנה הוא בכלל עשרת ימי תשובה:

אף-על-פי שמשמעות לשון הגמרא² "עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים" שראש השנה (וכן יום הכיפורים) אינו בכלל ה"עשרה ימים", הרי, האמת היא שחשבון "עשרה ימים" כולל גם ראש השנה ויום הכיפורים, וללא ראש השנה ויום הכיפורים (הימים שביניהם) הם רק

(1) שיחת מוצאי יוה"כ"פ תרפ"ט ס"א (סה"ש תרפ"ט ע' 25). הובא בהקדמה לקונטרס שי"ל ל"ג תשרי וחגה"ס שנה זו (נרפס בסה"מ תש"ט ע' מב. לקמן ע' 21).

(2) ר"ה יח, א. וש"נ.

(3) ראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 203. וש"נ.

(4) תהלים ב, יא. וראה לקו"ת נציבים מז, א. ובכ"מ.

ד. על-פי זה יש לבאר סדר הברכות שתיקנו אנשי כנסת הגדולה במוסף של ראש השנה - מלכיות ואחר כך זיכרונות¹⁰:

לכאורה¹¹ היו צריכים להקדים פסוקי זכרונות לפסוקי מלכיות, כי, לאחר שנמשך בחינת המלוכה הרי אינו שייך שהמלך ישכח על עמו שיהיה נופל בזה עניין הזיכרון, ואם כן, לאחר שאומרים פסוקי מלכיות וחזומים "מלוך על העולם כולו בכבודך . ברוך אתה ה' מלך על כל הארץ" - שמוזה מוכח בבירור "בלי שום ספק וספק־ספיקא בעולם" שהקב"ה נעשה מלך, שאם לא כן, לא היינו מברכים ש"הרי ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה"¹² - מה מקום עוד לפסוקי זיכרונות?

ומהביאורים בזה - נוסף לכך שתוכן פסוקי זיכרונות הוא בנוגע לפרטי העניינים של "כל המפעל . . כל היצור . . להיפקד כל רוח ונפש כו"¹³ (ככל פרטי העניינים שאומרים בברכת זיכרונות) - שלאחרי שהקב"ה מקבל בקשתם של ישראל ונעשה מלך, יתכן שתהיה ההנהגה שלא כדבעי ח"ו, ועל זה אומרים פסוקי זיכרונות, שגם במצב בלתי-רצוי ח"ו יזכור להם הקב"ה זכות אבות, עקידת יצחק וכו'.

ולא עוד אלא שהקב"ה אומר לישראל "אמרו לפני . . מלכיות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה"¹³, היינו, שמלכתחילה פותח להם פתח ומודיעם שגם אם לאחר קבלת מלכותו תהיה הנהגתם שלא כדבעי ח"ו, יכולים הם לבקש ולפעול שיעלה זיכרונם לפניו לטובה - על דרך שאמר הקב"ה למשה רבינו "ועתה הניחה לי", "כאן פתח לו פתח והודיעו שהדבר תלוי בו שאם יתפלל לא יכלם"¹⁴.

ה. ויש להוסיף בעניין השמחה שבקבלת-עול בעומק יותר:

ובהקדמה - שנתנית-הכוח לכללות עניין מלכיות (שבני-ישראל יהיו יכולים להמליך

כך, שאפילו "מחזה במחוג קמי מלכא כו"¹⁵ (עונשו חמור). ועל אחת כמה וכמה בעשרת ימי-תשובה - שעליהם נאמר¹⁶ "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", שבזמן זה ישנו קירוב המאור אל הניצוץ¹⁷, הרי בודאי שכאשר ה"מאור" עצמו נמצא בקירוב ("עס געפינט זיך דער מאור אליין") הרי זה פועל תכלית הביטול, ששולל אפילו "מחזה במחוג" בלבד. ואם כן, איך יתכן שתהיה הקבלת-עול מתוך שמחה, תנועה של התפשטות?

וההסברה בזה - שענין זה (שהעמידה לפני המלך שוללת אפילו "מחזה במחוג קמי מלכא") אינו אלא בנוגע למלך בשר ודם, מה שאין כן בנוגע למלך מלכי המלכים הקב"ה - נותן הוא את האפשרות שהעמידה לפניו ("קמי מלכא"), במעמד ומצב של קירוב המאור אל הניצוץ, תוכל להיות מתוך שמחה.

ובלשון נוסח תפלת היום: "אם כבנים אם כעבדים", כלומר, ניתנת לנו הברירה לבחור איזו דרך שאנו רוצים, מה שטוב ועדיף עבורנו ("ווי עס לוינט זיך אונדז בעסער"). ובמילא, גם אם מצד הרגש ד"עבדים" צריך להיות תכלית הביטול ששולל אפילו "מחזה במחוג" ("עפעס וואס ניט אזוי"), הרי, מצד הרגש ד"בנים" יכולים אנו לבקש ומבקשים אנו כל העניינים (לא רק משהו, "אבי עפעס וואס"), גם העניינים הכי נעלים, כולל גם - בנדרן דידן - שהקבלת-עול תהיה מתוך שמחה.

ג. ושני עניינים בזה:

לכל לראש - מעלת העבודה בשמחה, ש"עבודה גדולה היא" (כפסק־דין הרמב"ם¹⁸), שאז נעשים כל העניינים מתוך חיות וזריזות¹⁹, ובמילא, באופן נעלה ושלם יותר.

ועוד עניין בזה - שכאשר הקבלת-עול היא מתוך שמחה, מצד הרגש ד"בנים", אזי ישנה פתיחת פתח שיוכל לבקש מהקב"ה שיוותר לו גם אם נכשל ח"ו בהנהגה בלתי-רצויה (היפך הקבלת-עול).

10) ראה גם ספרי בהעלותך יו"ד, יו"ד (הובא בחדא"ג מהרש"א לר"ה טז, סע"א).
11) ראה המשך תרס"ו בתחלתו (ע' ג).
12) ראה תניא אגה"ת פי"א.
13) ר"ה שם. וש"נ.
14) תשא לב, יו"ד ובפרש"י.

15) ראה חגיגה ה, ב.
16) ישעי' נה, ו. וראה ר"ה שם.
17) דרך חיים יג, רע"ד. כא, סע"ב. צא, א. קונטרס העבודה ספ"ה (ע' 35). סה"מ תרפ"ז ס' ע' לו.
18) סוף הל' לולב.
19) ראה תניא אגה"ק סכ"א.

מתוך שמחה) - מובא בגמרא²⁰ בנוגע למצות תפילין: "תפילין דמרי עלמא²¹ מה כתיב בהו, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". ומזה מובן גודל השמחה שבקיום מצות תפילין.

והרי תוכנה של מצות תפילין הוא שעבוד הלב והמוח (כמבואר בשולחן ערוך²² ובתניא²³), שזהו עניין הקבלת-עול. ולא עוד אלא שהתפילין עצמם עשויות מעור בהמה (כולל גם הפרשיות שבתפילין שכתובות על קלף שנעשה מעור בהמה), וקשירתם על היד והראש (כנגד הלב והמוח) היא על-ידי רצועות שעשויות מעור בהמה - בהמה דווקא, שבוה מודגש עניין הביטול והקבלת-עול²⁴.

ולהעיר, שעניין זה (השייכות לבהמה) מודגש גם בתקיעת שופר - שעשיית המצוה היא על-ידי קרן של בהמה דווקא²⁵, ובקרן של בהמה תוקעים קול פשוט דווקא, ולאחרי זה שברים תרועה (גנוחי גניח וילולי יליל²⁶). מלשון שבירה ופירוד²⁷ ("צוברעכן און פאנאנדער ברעקלען") - שכל עניינים אלה מורים ומדגישים עניין הביטול והקבלת-עול²⁸. ודווקא על-ידי הביטול והקבלת-עול פועלים את כל ההמשכות של ראש השנה, הן ברוחניות והן בגשמיות, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר (בשם אדמו"ר הזקן)²⁹ שהקב"ה נותן ליהודים גשמיות, ויהודים עושים מהגשמיות רוחניות.

(מהתוועדות יום ב' דראש השנה ה'תשי"ב.
תורת מנחם כרך ד, עמ' 12-17 - בלתי מוגה)

(20) ברכות שם.

(21) והרי התפילין דבני קשורים עם התפילין דקוב"ה (כמובן ממארו"ל על הפסוק "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות" (שמור"ר פ"ל, ט. וראה סה"מ תרנ"ג ע' רעט ואילך. ועוד).

(22) או"ח סכ"ה ס"ה, ואדה"ז שם סי"א.

(23) רפמ"א.

(24) ראה לקו"ת אמור לו, א. ובכ"מ.

(25) ראה סידור (עם דא"ח) שער התקיעות רמב, א. ובכ"מ.

(26) ר"ה לג, ב ואילך. שו"ע אדה"ז או"ח סתק"צ ס"ב.

(27) ראה לעיל במאמר ריש ע' 6 (בנוגע לשברים). לקו"ת בלק עב, ב. דרושי ר"ה נה, ד (בנוגע לשברים ותרועה).

(28) ראה גם שיחת שמחת בית השואבה סכ"ג (לקמן ע' 63).

(29) אגרות-קודש שלו ח"ב ע' רסה (נעתק ב"היום יום" כו טבת).

את הקב"ה) היא מצד גודל חשיבותם ושבחם של ישראל אצל הקב"ה, עד כדי כך ש"משתבח קוב"ה בשבחייהו דישראל. . דכתיב¹⁵ וה' האמירך (לשון חשיבות ושבח) היום. . אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר¹⁶ ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ"¹⁷.

ועל-פי זה יש לבאר מה שכתוב במאמר¹⁸ ש"אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם" הוא כמו "וה' האמירך היום":

בנוגע לעניין "תמליכוני עליכם" (שבני-ישראל ממליכים את הקב"ה) - מתאים יותר (לכאורה) השבח שבני-ישראל משבחים את הקב"ה, כמו שכתוב בפסוק שלפני זה¹⁹ "את ה' האמרת היום", ולמה מביא במאמר הפסוק "וה' האמירך היום", שמדבר אודות השבח שהקב"ה משבח את ישראל? ויש לומר, שבוה מרומז שנתנית-הכוח לכללות עניין אמירת מלכיות ("אמרו לפני מלכיות כו") היא מצד חשיבותם ושבחם של ישראל - "וה' האמירך היום".

וכיון שנתנית-הכוח לכללות עניין אמירת מלכיות היא מצד חשיבותם ושבחם של ישראל - מובן, שהקבלת-עול ("תמליכוני עליכם") אינה בדרך הכרח, אלא מתוך שמחה דווקא, כאמור, "גילו ברעדה".

ו. אמנם, לאידך גיסא - אין להסתפק בשמחה כשלעצמה, אלא צריך להיות גם קבלת-עול, "גילו ברעדה" (כשם שאין להסתפק בקבלת-עול כשלעצמה, אלא צריך להיות גם שמחה, "גילו ברעדה").

ועניין זה מרומז במצות תפילין:

העניין של "וה' האמירך היום", ש"משתבח קוב"ה בשבחייהו דישראל" (שמצד זה נעשית קבלת המלכות בראש השנה על-ידי תקיעת שופר

(15) תבוא כו, יח.

(16) דברי הימים"א יז, כא.

(17) ברכות ו, א ובפרש"י.

(18) מאמרי אדמו"ר הזקן, הנחת הר"פ, ע' פור.

(19) תבוא כו, יז.

הלכות ומנהגי חב"ד

יום חמישי, ראש־השנה

א' בתשרי תשע"ב

מנהג ותיקין, שגם אלו שמעשנים כל השנה ומעשנים גם ביום־טוב - לא יעשו בראש־השנה, גם לא בצינעה, וכלשון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ: "וראוי הדבר אשר הבני־תורה ייזהרו בזה, וישפיעו גם על מכריהם".

ערבית:

ש"ץ קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל).

אין כופלים 'לעילא' בקדישים של עשרת ימי תשובה (אלא בתפילת נעילה).

בסיום תפילת שמונה־עשרה אומרים 'עושה השלום' במרומיו, וכן בסיום הקדיש.

אחרי שמונה־עשרה: לדוד מזמור, קדיש־תתקבל, עלינו.

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב אמר, שהכוונה באמירת 'לדוד מזמור' היא כלי להשפעות גשמיות על כל השנה. לאחר אמירתו עלידי כל הקהל, מסיים הש"ץ בקול את הפסוקים האחרונים ("שאו שערים ראשיכם, והינשאו..."), ואין אומרים פסוק בפסוק חזן וקהל.

כל אחד אומר לחברו: 'לשנה טובה תיכתב ותיחתם', בלשון יחיד דווקא. דהיינו, גם לאנשים נכבדים שנהגים לפנות אליהם בלשון רבים.

קידוש - מי שבירך 'שהיינו' בהדלקת הנרות, לא יברכנה שוב בקידוש.

"מצווה לאכול ולשתות ולשמוח בראש־השנה. אמנם לא יאכלו כל שובעם, למען לא יקילו ראשם ותהא יראת ה' על פניהם".

בכל סעודות ראש־השנה טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל מניחים מלח על השולחן.

בהתוועדויות דראש־השנה היה הרבי טובל חתיכה אחת בדבש, ושלאחריה במלח.

יש לזכור לעשות 'עירוב תבשילין' מבעוד־יום. הנהגים להדליק "נר תשובה" (ג' נרות) כמנהג בית הרב, יש המתירים להדליקו ביום־טוב שני, והחוששים - ידליקו מערב־יום־טוב נר הדולק כמה ימים¹.

משעה אחת קודם תפילת המנחה עד תפילת ערבית במוצאי ראש־השנה, ישקוד כל אחד ואחד באמירת תהילים לילה ויום.

אין לובשים ה'קיטל', גם לא הש"ץ והתוקע, אלא ביום־הכיפורים.

הברכות בהדלקת הנרות (אחרי ההדלקה): "להדליק נר של יום הזיכרון", ו'שהיינו'. איש המדליק לא יברך 'שהיינו'.

ליל א' דראש־השנה

עיקר עבודת ראש־השנה הוא בקבלת עול מלכות שמים, ולכן עבודת היום גם בגדולים ובעלי צורה - [היא] בעבודה הנראית כמו פשוטה: באמירת תהילים כל הזמן, ולמעט בשינה בשני לילות אלו ככל האפשרי, ולהיזהר מדברים בטלים עד קצה האחרון גם משיחות איזה שיהיו (כהעבד אשר אין לו זמן אף רגע לשבות ממלאכת אדונו, או כבן הטרוד בשמחת קבלת פני אביו).

לפני תפילת ערבית אומרים תהילים. בשנים מסוימות, לאחר אמירת תהילים זו, החל כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לנגן "אבינו מלכנו"².

1 ראה המובא בפסקי־תשובות סי' תקי"ד ס"ק יד.

2 מאידך, בשנת תשד"מ לא ניגנו זאת לפני תפילת ערבית, ונתבאר הטעם בשיחת יום ב' דר"ה או ('התוועדויות' ח"א עמ' 26) כיוון שאין אומרים בתפילה זו 'אבינו מלכנו' בפועל, עיי"ש. ומאז לא היתה שנה דומה לחברתה, הן בתפילת ערבית והן

בשאר התפילות. בשנת תשנ"ב ניגנו זאת רק קודם תפילת ערבית של היום השני ('אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נח).

(ברכה על הרימון בפני עצמו, וכן ברכה אחרונה לאחר אכילת הרימון, אם אכלו שיעור שלם וכיוון שבראש־השנה כתיב "אכלו משמנים גו' מנות גו'", הרי בוודאי שצריכים לאכול שיעור שלם) - כדאי לאכול בתחילת הסעודה (לאחרי נטילת ידיים וברכת המוציא¹¹), על דרך מה שכתב אדמו"ר הזקן בסידורו "נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש בתחילת הסעודה", שאז אין צריך לברך אחריו (אף-על-פי שפירות שנאכלין בתוך הסעודה צריך לברך לפניהם), כיוון שנפטר בברכת המזון¹².

רבותינו נשיאנו מיעטו ביותר בדיבור בימי ראש־השנה, כולל בעת הסעודות¹³, ובפרט ביום הראשון. מי ששכח לומר 'יעלה ויבוא' בברכת המזון, ונזכר קודם שהתחיל 'הטוב והמטיב' - אומר "ברוך... אשר נתן ימים טובים... את יום הזיכרון הזה, ברוך... מקדש ישראל ויום הזיכרון. בלילי ראש־השנה אם התחיל ברכת 'הטוב והמטיב', ואפילו תיבת 'ברוך' בלבד - חוזר לראש¹⁴.

לפני 'הרחמן' דראש־השנה אומרים 'הרחמן' דיום־טוב.

בברכת־המזון דראש־השנה, כשהיה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המזמן, היה אומר: "הרחמן הוא יחדש עלינו וכו'" בקול־רם, וענו אחריו אמן. בסוף ברכת־המזון, אומרים "עושה שלום..." (ולא "השלום").

יום א' דראש־השנה

בימי ראש־השנה טובלים במקווה־טהרה בשחרית קודם התפילה, וכן בכל שבת ויום־טוב. שחרית. הבריאים אינם טועמים וגם אינם שותים מאומה עד אחר התקיעות וסיום התפילה¹⁵.

11 כנראה הכוונה לאחר אכילת התפוח, שאז אין צריך לברך על הרימון ברכה בפני עצמה - הערת המו"ל בשיחה.
12 'התוועדות' תנש"א כרך ד עמ' 323.
13 כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע לא נהג לומר 'לחיים' בסעודות ר"ה, ולא הניח 'לנגן' בהן, גם ביום השני. אבל הרבי בהתוועדות אמר 'לחיים' וכן הורה 'לנגן' בהן ('אוצר' עמ' פט, קמח).
14 סידור אדמוה"ו. וראה 'התקשרות' גיליון ת"ת ס"ע 17.
15 שם עמ' צ, והטעם מובא משד"חמד כיוון שחביבה מצווה בשעתה. ולהעיר, שבישיבת תול"ת בבית־חיינו לא הקפידו שלא לשתות בבוקר ראש־השנה קודם התקיעות, וכן פסק שם המרא-

טבילת פרוסת 'המוציא' בדבש, וכן טבילת התפוח בדבש - שלוש פעמים.

בתחילת הסעודה של לילה זה, לאחר הטעימה³ מפרוסת המוציא, אוכלים תפוח מתוק בדבש - וכך נהג הרבי: המתין עד שיגיעו גם הרימונים לשולחן⁴, ואז נטל את התפוח בימינו⁵, בקליפתו. חתכו לחלקים, טבל חלק אחד (שלוש פעמים) בדבש, ורק אז בירך עליו 'בורא פרי העץ'⁶, ואחר הברכה קודם האכילה⁷ אמר: "יהי־רצון מלפניך (ללא 'ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו) שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה".

גם אם יש על השולחן תמרים או רימונים, שהם משבעת המינים, הורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לברך 'בורא פרי העץ' על התפוח דווקא⁸.

ההנהגה בפועל וההוראה לרבים - לכוון בברכת 'העץ' לפטור גם את רסק התפוחים שאוכלים בקינוח הסעודה⁹.

בהמשך לזה, אוכלים רימון¹⁰ וראש איל (למעשה - ראש דג. וצריך לבדקו בעוד־מועד מתולעים), אבל אין אומרים 'יהי רצון' כי אם על התפוח.

וכדי שלא יתעוררו שאלות וספקות בנוגע לאמירת

3 ראה שו"ע אדמוה"ו סי' רעד ס"ג וסי' קסז ס"ד וסכ"ב. אולם אם עלולים כולם מסיבה כלשהי לצאת מהחדר, חייב לאכול תחילה כזית, כמבואר בסו"ת קעח ס"ג.

4 המלך במסיבו ח"ב עמ' יג. כנראה - כדי להוציא גם אותם בברכת העץ, ראה סדר ברה"נ פ"ט ה"ד.

5 שו"ע אדמוה"ו סי' רו ס"ח וסדר ברה"נ פ"ט ס"ד.

6 המלך במסיבו ח"א עמ' נד, קיא, וח"ב עמ' שח. שם מסופר גם שהשאייר עוד תחילה לאכול עם 'הקומפוט' שבסוף הסעודה, ולא בירך על 'הקומפוט'.

7 מנהג והוראה לרבים דכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, ע"פ ה'מעגלי־דק' שבמג"א, דלא כנפסק בשו"ע אדה"ו סי' תקפ"ג ס"ג. הטעם נתבאר במכתבו של הרבי הנדפס בס' המנהגים (עמ' 104) "כדי שיהיה ה'יהי־רצון' סמוך לברכת הפרי, ותהיה הפתיחה דברכת העץ שייכת גם אליו... שיהיה לו מעין תוקף ברכה", עיי"ש.

8 לוח כולל־חב"ד, ע"פ הוראת הרבי במכתבו, וכן 'מעשה רב', המלך במסיבו ח"ב עמ' יג, 'אוצר' עמ' עט (ולכאורה הוא ע"פ מש"כ בסדר ברה"נ שם).

9 'רשימות היומן' עמ' קנט. סה"ש תש"ה עמ' 4. המלך במסיבו ח"א עמ' נד, קיא, ודלא כמבואר בס' המנהגים עמ' 56. ראה 'אוצר' שם.

10 הרוצה לברך שהחיינו על הרימון בנפרד, ייזהר שלא יהיה הפרי בפני המקדש בשעת הקידוש (וראה המלך במסיבו ח"א עמ' עה).

הארון, וממשיכים 'ה' מלך".
עד כמה שזוכרים, תמיד עמד הרבי בפיוט 'לא-ל
עורך-דין'.

היו שנים שהרבי היה מתרומם משיבתו בסיומי
ברכות בחזרת הש"ץ, ומתרומם מסמיכתו על
ה'עמוד' באמירת 'וכתוב', 'ובספר'. אך בשנים
אחרות היה יושב גם בסיומי ברכות.
בבית-חיינו לא נהגו לעשות הפסקה לפני קריאת
התורה.

לאחר חזרת הש"ץ, אומרים 'אבינו מלכנו' החזן
והקהל כולם כאחד, מתחילה ועד סוף.

מנגנים ב"אבינו מלכנו, אין לנו מלך..."
ב'לוח התיקון' לסידור תורה-אור (תש"א) נכתב
שצריך לומר "זכויות".

אם יש ברית-מילה בבית-הכנסת, מלים לפני
התקיעות.

בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים
שלוש פעמים י"ג מידות, ואחר-כך 'ריבוננו של
עולם', "יהיו לרצון", ופסוק "ואני תפילתי" - פעם
אחת בלבד, ככתוב במחזור השלם.

בתפילת שחרית דשני ימי ראש-השנה קוראים
בתורה (חוץ מן המפטיר), בניגון המיוחד לימים
הנוראים, וכן גם באמירת 'יעזור', קריאת העולים
לתורה¹⁷, ברכות התורה, ו'מי שבירך'.

נוסח 'מי שבירך' שב'שער הכולל', הוא: 'בעבור
שעלה לתורה... בזה יום הדין...' ¹⁸.

סדר תקיעות:

אין נוהגים שגדול העדה אומר דברי כיבושין
לפני תקיעת שופר.

בעל-תוקע קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא
בשנת האבלות (רח"ל).

לאחר הכנה להתעוררות לתקיעות - בהכנה
רבה כל חד לפום שיעורא דיליה, שהיא הכנה רבה
לעבודת ה' במשך כל השנה - ואמירת ז' פעמים

17) התוקע הוא 'חיוב' ללעות לתורה, ויש מקומות שגם בעל-
המוסף (ולא השחרית) - שו"ע אדה"ו סי' תקפ"ד ס"ח. וכתבו
שאם הוא תוקע ומתפלל בשכר אין 'חיוב' כלל להעלותו (שערי
אפרים סי' ב' ס"ט), ומטה אפרים סי' תקפ"ד סכ"ב), אך יש
להעדיפו אם אפשר - כדי שיהיה ליבו שמח ב"פיקודי ה'...
משמחי לב", ועי"ז לא יטעה בתפילה ובתקיעות (אלף המגן
למט"א שם ס"ק כז, ע"פ הלבוש);

18) וראה ב'אוצר' עמ' קד וס"ע רכ, ובס' נתיבים בשדה השליחות
ח"א עמ' שיב, ועצ"ע.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ היה מצווה לתוקע¹⁶ ללמוד
בימי ראש-השנה בכוקר את המאמר "להבין עניין
תקיעת שופר", הנדפס ב'סידור עם דא"ח' (רמד, ג).
והוסיף הרבי: מובן מעצמו, שזהו נוסף על חיוב ידיעת
הלכות שופר כמבואר בפוסקים.

מנהגי-ישראל-תורה, לעשות מאמצים גדולים
ביותר, שכל ילד יהיה בימי ראש-השנה משך זמן
בבית-הכנסת, וישתתף - בהתאם לגילו - בתפילות
ובברכות, ישמע תקיעת שופר, יענה 'אמן', ו'אמן, יהא
שמיה רבא'.

"כל מי שמכוון בעת התחלת 'ארון עולם', כתבו
ר' יהודה החסיד ורב האי גאון ורב שרירא גאון: ערב
אני בדבר, שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג על
תפילתו, ואין לו שטן ופגערע בראש-השנה ויום-
הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלין לפניו".

לאמירת 'המלך' ניגש ש"ץ אחר, והוא ה'בעל
שחרית'. הש"ץ פותח בנעימה המקובלת, מסיימה
בקריאת 'המלך' בקול רם, וממשיך מיד "יושב..."
בנעימה, והקהל אינו קורא 'המלך' בקול רם, לא
עם הש"ץ ולא אחריו (אבל כל אחד אומר לעצמו
את כל הנוסח).

אין נוהגים כמנהג העולם לפתוח את הארון
לאמירת "שיר המעלות ממעמקים" בראש-השנה
ובעשרת-ימית-שובה, או לאומר פסוק בפסוק, חזן
וקהל.

"ברוך... הבוחר בעמו ישראל באהבה" מסיים
הש"ץ בלחש, וכן בכל ימות השנה, כמוכן, אולם
"ברוך... גאל ישראל" מסיים הש"ץ בקול רגיל, וכן
בכל ימות השנה, כמוכן.

בחזרת הש"ץ, כשמגיע הש"ץ ל'וכתוב'
ול'ובספר', הציבור אומרים בקול רם ולאחר מכן
אומרים הש"ץ, אבל לא ביזכרנו ובימי כמוך'.

בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא
אלוקינו... וקדוש", סוגרים הארון, ואומרים כל
הבתים של "תעיר ותריע...", וכל הא"ב של פיוט
"אדר והוד". אחרי חרוז "כל יושבי תבל" האחרון,
אומרים "ישפוט תבל... והוא באחד", פותחים

דאתרא הגרז"ש דבורקין ע"ה (יכפר חב"ד' גיליון 733 עמ' 66.
גיליון 734 עמ' 74).

16) ולכאורה כל זה (וכש"כ ידיעת ההנהגה בפועל באם חלה
טעות כלשהי, וכמוכן - מבעוד מועד) חל גם על כל התוקעים
במבצע שופר, ובפרט המוציאים רבים י"ח.

אחרי התקיעות אומרים - גם הקהל - "ובכן, יהי רצון מלפניך..."²⁵. האומר את הפסוקים קודם התקיעות מנגן גם כן את שלושת הפסוקים שלאחר התקיעות: "אשרי העם", "בשמך יגילון", "כי תפארת" וקהל עונה אחרי פסוק בפסוק. ואחר-כך אומר כל הקהל יחדיו: "אשרי יושבי ביתך". יהללו.

תפילת מוסף:

הש"ץ של מוסף אומר (רק הוא ולא הקהל): "הנני העני... וידעתי ה'..." (הפסוקים - בקול רם). חצי קדיש. תפילת מוסף.

אם בית-הכנסת מרוצף באבנים, בשיש וכדומה²⁶, מכינים מגבות וכדומה כדי להפסיק בין פני המשתחוים ב'עלינו' לבין הקרקע.

תוקעים הן בלחש והן בחזרת הש"ץ. בתפילת לחש, כשמגיעים המתפללים לסיום הברכות ששם יש לתקוע, הש"ץ או התוקע טופח בידו על השולחן כדי לסמן לציבור שעומדים לתקוע. התוקע מעומד עומד במקומו. למנהגנו אין מקרים כלל (=גם לא מראים באצבע) בתקיעות מעומד, לא בלחש, לא בחזרת הש"ץ, ולא בתקיעות שאחר-כך.

המתפלל מוסף ביחידות אינו תוקע בברכות מוסף. ואפילו אם יש מי שיתקע לו, אינו מפסיק לשמוע את התקיעות, שלא תיקנו זאת אלא בציבור.

בסוף הפיוט "אופד מאז" צריך לומר: "להעביר בשבט"; "תחזק מגן". אחר-כך, בחרוז "אם לא למענו" צריך לומר: "למענו... וְכַעַס".

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה עומד באמירת "ונתנה תוקף"²⁷.

25 בקונטרס לימוד החסידות עמ' 11 נאמר: "על-פי הנהגות הקבלה, הנה אחר התקיעות צריך הבעל תוקע לילך למקומו, לשבת ולשאת פניו אל העם, והם יסתכלו בו", אך הרבי הדגיש שאי"ז ממנהגי חב"ד (אף שרבותינו נשיאינו נהגו בזה, המלך במסיבו ח"ב עמ' קצא) אלא סתם מנהג ישראל - מענה להרה"ח ר' דוד קרץ ז"ל מעפולה, ועד"ז ב'המלך במסיבו' ח"א עמ' קיג, 'אוצר' עמ' קכו.

26 כולל במרצפות המצויות באה"ק כיום, אבל לא ברצפת קרשים, או כשיש על הרצפה כיסוי פלסטי או שטיח.

27 סדר האמירה חזן וקהל, כרגיל בין אנ"ש: החזן מתחיל בקול, והקהל אומר את שני הקטעים הראשונים - עד "ומי ירום" (דלא כמנהג העולם שמתחילים קטע שני בפ"ע). החזן חוזר בקול מ"כברת", עד שם. אח"כ אומר הקהל בקול רם "ותשובה... הגוירה" והחזן חוזר זאת בקול רם, והקהל אומר: "כי כשמך... וכחלום יעוף", והחזן אומר "אמת..." ואילך עד "כחלום יעוף",

למנצח, פסוקי 'קר"ע שט"ן', עלה אלוקים, יהי-רצון (שאומר רק הבעל-תוקע [לעצמו]), מברך התוקע "לשמוע קול שופר", ו'שהיינו'. השופר מכוסה (ורק פיו גלוי) גם בשעת הברכות¹⁹, עד התקיעות, אך לא בתקיעות עצמן.

יכוון המברך להוציא את השומעים ידי חובתם בברכות ובתקיעות, וגם השומעים יכוונו לצאת ידי חובתם, ולא יענו "ברוך הוא וברוך שמו"²⁰.

אין להפסיק גם אחר התקיעות, עד גמר התקיעות דמעומד, רק מעניין התקיעות והתפילות, ואם הפסיק (אחר התחלת התקיעות) אינו צריך לחזור ולברך.

המקריא - מורה באצבעו בסידור, אבל אינו מקריא בדיבור. התוקע מאריך בתקיעתו עד שמסיר המקריא אצבעו.

גם השומע אסור לו להפסיק בין הברכות להתקיעות, ואם הפסיק שלא מעניין התקיעות חוזר ומברך.

תוקע²¹ תשר"ת שלוש פעמים, תש"ת שלוש פעמים, תר"ת שלוש פעמים. בשברים תוקעים שלושה קולות ומחצה²² (יש אומרים שהרבי תקע כך: טו-ארטו, ארטו, ארטו, טו). כל שבר - נמשך שלושה כוחות דווקא. בתרועה - מרבין בטרומיטין. בתקיעות מיושב - שברים-תרועה בנושימה אחת, בהפסק משהו ביניהם. ואילו בתקיעות מעומד בשתי נשימות - בהפסק נשימה ביניהם²³.

בסידור אדמו"ר הזקן נאמר, שבין תשר"ת לתש"ת ובין תש"ת לתר"ת יתוודה (התוקע) בלחש²⁴.

19 הרבי לא אחז את השופר בידו בשעת הברכה - כמשמעות המטה-אפרים סי' תקפ"ה ס"ג, ולא כמובא בנו"כ שלו ובפסקי תשובות שם אות ד.

20 כי אז יש חשש הפסק אפילו בדיעבד על הברכה, שר"ע אדמוה"ז סי' קכד סו"ס ב.

21 ברשימות היומן' עמ' שדמ ישנן הוראות דכ"ק אדמו"ר מהורי"צ נ"ע משנת תרצ"ה בקשר לאורך התקיעות, ה'חצי שבר' והתרועות, שלא פורסמו אח"כ, וכנראה שגם הרבי לא נהג כמותן.

22 בעניין ה'חצי שבר' ראה בשערי הל' ומנהג ח"ה סי' ע, ובקובץ 'היכל הבעש"ט' גיליון טו ס"ע קה.

23 שר"ע אדמוה"ז סי' תקצ"ט (כנראה נהוג גם בלחש בב' נשימות).

אם תקע קול כלשהו בשתי נשימות, לא יצא אדמוה"ז שם ס"ח. וראה הנסמן בשבחי-המועדים עמ' 27 הע' 9.

24 הכוונה לוידוי במחשבה. ועניינו - לא וידוי על חטא ועוון, אלא געגועים פנימיים. ולי"א דהיינו 'ציור פני הרבי' - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קכד, עיי"ש, וש"נ.

אחרי התפילה ואמירת תהילים, תוקעים שלושים קולות כדי לערוב את השטן³¹. ותקיעות אלה אינן לעיכובא, שהרי כבר יצאו ידי חובתם.

"מותר לומר לקטן שיתקע כדי שיתלמד, בין שהגיע לחינוך בין שלא הגיע לחינוך, ומותר לו לתקוע כל היום... לפי שמצווה על הגדולים ללמד את הקטנים ולחנכם במצוות".

התוקע בעבור נשים לא יכרך להן, אלא יברכו הן לעצמן.

במשך ימי ראש-השנה, משתדלים (על-פי הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו) לזכות רבים מאחינו בני-ישראל בשמיעת קול שופר, דהיינו לברך ולתקוע להם סדר התקיעות דמיושב כהלכתו, ובמיוחד חיילים ושוטרים, והנמצאים בבתי-אבות, בתי-רפואה ובתי-הסוהר.

קידוש: "תקעו... לאלוקי יעקב", סברי מרנן, וברכת הגפן (בלבד).

סעודת היום. השוכה 'יעלה ויבוא' בברכת המזון ביום ראש-השנה, אם נזכר קודם שהתחיל תיבת 'ברוך' של 'הטוב והמיטיב', יאמר את הברכה המיוחדת כנוסח שבסידור. ואם נזכר אחר שאמר תיבה זו, אינו חוזר.

נוהגים שלא לישון בראש-השנה ביום, והיושב בטל הרי זה כישן.

אסור להכין מהיום למחר, וגם לא לשבת³².

תפילת מנחה.

תשליך:

אחר תפילת מנחה, לפני השקיעה, הולכים מחוץ לעיר אל באר המים או מעין³³, ואומרים 'סדר תשליך',

נפש כמו אמירת ברכי-נפשי וכיו"ב, שהרי כל אחד לומד פסוק אחר מחבירו.

(31) ה'שברים-תרועה' דתקיעות אלו תוקעים בנשימה אחת, כמו בתקיעות דמיושב (כך תקעו באוטובוס אצל כ"ק אדמו"ר מהור"צ נ"ע וכן אצל הרבי, שבח-המועדים עמ' 30 בשם התוקע דמעומד אצל הרבי הרה"ח ר' יוסף-מנחם-מענדל טננבוים).

(32) למחר: גם כשחל בחול, ובכל יו"ט, אסור להכין ליו"ט שני – שו"ע אדמוה"ז סו"ס תצה וסי' תקי"ג. לשבת: שם סי' תקכ"ז סעיף כג.

(33) באם אומרים תשליך סמוך לנהר שיש בו דגים, מדייקים שיוכלו לראות את הדגים במים, כפי שנהג הרבי הקודם (שערי הל' ומנהג ח"ה סי' ע).

כשאין באר וכדומה, עדיף לדחות אמירת תשליך ל"ג מדות, כדלהלן. אולם אם לא נראה שיגיעו לבאר וכד' בעש"ת, או כשחייבים להיות בראש-השנה בתשליך ללא באר – ראה ביכפר

הש"ץ והקהל²⁸ כורעים ב'עלינו', ככתוב במחזור. מנהג הרבי: ל'עלינו' עמד וכרע עם הש"ץ (לא רקק ב'להבל ולריק). לנפילת כורעים אין נופלים על היד, אלא נוגעים בראש בקרקע, אצבעות הידיים קפוצות והבוהן אינה כפופה לתוכן.

אסור לש"ץ לעקור ממקומו בעת התפילה, ולכן יעמוד קצת רחוק מן התיבה כדי שיוכל לכרוע ולהשתחוות, והעומדים לידו עוזרים לו לקום.

פסוקי "אתה הראת" אומר הקהל (בלבד) בשעה שהש"ץ מסיים "הוא אלוקינו אין עוד", ולכן על הש"ץ להאריך מעט בזה כדי שהציבור יספיק לומר את כל הפסוקים וכיוון ש'עלינו' הוא חלק מהתפילה, על הש"ץ לאומרו כולו בקול, ולא למהר ולהתחיל מיד "אוחילה לא-ל".

נשיאת כפיים²⁹ בראש-השנה – כבכל יום-טוב – ואין אומרים "ותערב".

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה לומד כל שיעוריו הקבועים (גם בנגלה) גם בראש-השנה וביום-הכיפורים³⁰.

ואז אומר הקהל בקול רם "ואתה... וקיים" והחזן חוזר זאת בקול רם, הקהל אומר "אין קצבה" עד גמירא, והחזן מסיים זאת בקול ומתחיל "כתר".

(28) רגילים שהנשים אינן כורעות, ואולי משום צניעות. (וראה בשו"ת תשובות והנהגות ח"ב או"ח סו"ס ער).

(29) פרטי מנהגי נשיאת כפיים נדפסו ב'לוח השבוע' דחג השבועות.

מדינא, גם הש"ץ עונה אמן, הן על ברכת כהנים עצמה והן על הברכה אקב"ו (כיוון שמקריא מתוך הספר – שו"ע אדה"ז סי' קכח ס"ל-לא, והיו שנהגו כן כמצויין בפסקי תשובות שם הערה 227, וכן פסק הרה"ג ר' יצחק כהן הענדל ז"ל, אב"ד מונטריאול, בשנתו האחרונה – מפי הרב י"מ גוראריה, משפיע דשיבת תורת שם), מאידך הרה"ג ר' אשר לעמיל ש"ל כהן, רב קהילת חב"ד ביתר, מוסר שזה עשרות בשנים שהוא נושא כפיו בכל יום ומעולם לא ענה הש"ץ אמן, וכן מסרו רבים מאה"ק. ולהעיר שלפוסקים הספרדים אין עונים זאת כלל (ע' כף החיים שם ס"ק קיב. אור לציון ח"ב דיני נ"כ ס"יא). ויל"ע בלשון 'רשאי הנזכרת במשנה ועד הפוסקים בעניין זה, אם הכוונה רק להתיר ענייתה באמצע שמו"ע או שמא גם לומר שאין ענייה זו חובה.

משו"ע אדמוה"ז סי' קכח סנ"ח מוכח, שגם המתפלל במניין שאין מנגנים בו, אומר 'רבש"ע', עיי"ש.

(30) 'רשימות היומן' ס"ע ער. ולכאורה צ"ל היום גם חלק מהפוסקים בפרק של כאו"א בתהילים עם רש"י, כמנהגנו בכל ר"ח. ואף שנמנעים להזכיר ר"ח בראש-השנה, כנפסק בשו"ע אדמוה"ז סי' תקצ"א ס"ו, הרי אין לימוד זה דבר השווה לכל

ממלט", "מלך זכור... נורא וקדוש". "שמו מפארים... שומרי... שפרו... שבטי... שבותנו... שבח מגדול... כל יושבי... קדוש". "אדר והוד (כל החרוזים בסדר הא"ב)... הללוהו בתקע שופר, כל יושבי... קדוש". "אדון אם מעשים... הן לא יאמינן... קדוש", וממשיכים "ובכן ויהי בישרון מלך", מלך עליון...³⁵

רבותינו נשיאינו נהגו להזכיר נשמות בלחש ביום השני³⁶, אחר קריאת התורה לפני התקיעות.

סדר תקיעות וסיום התפילה - כדאמול. אחר חצות היום - קריאת (כל) פרשת האזינו שניים מקרא ואחד תרגום.³⁷

לכאורה צריך לטבול בזמן זה במקווה, לקבל קדושת שבת³⁸.

הדלקת נרות שבת קודש - בזמן הנקוב בלוחות, ומאש הדולקת מערב החג.

תפילת מנחה - פתח אליהו, וידבר וקטורת וכו'. אין אומרים 'אבינו מלכנו'³⁹.

סיום החג:

לשון כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "ואני בהצעת, אשר גם כל אחד ואחד ינהוג כן, לחבר שעות דראש השנה והתחלת מוצאי ראש השנה בלימוד החסידות,

ואחר כך מנערים את שולי הטלית קטן. אם כבד שקעה החמה, אפשר לומר תשליך עד הלילה. מי שלא הלך לתשליך בראש השנה, יכול ללכת ב"ג מידות" (ח' תשרי).

יום שישי, ב' בתשרי

ליל ב' דראש השנה

ערבית. לפני תפילת ערבית אומרים תהילים. זמן הדלקת נרות הערב - רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים, מאש הדלוקה לפני ראש השנה. מברכים (לאחר ההדלקה): "להדליק נר של יום הזיכרון", ו'שהחינו'.

בעת הדלקת הנרות נוהגים להניח לפני המברכת פרי חדש ובעת ברכת 'שהחינו' מסתכלת בו, ותדליק את הנרות סמוך לקידוש ממש. אם היא לובשת לראשונה בגד חדש, אינה צריכה פרי חדש ואז יכולה להפסיק בין הדלקת הנרות לבין הקידוש. ואם אין לה פרי או בגד חדשים - בכל זאת תברך 'שהחינו'.

נוהגים להניח פרי חדש לפני המקדש ובעת ברכת 'שהחינו' מסתכל בפרי חדש, או שלובש בגד חדש, ואם אין לו - מכלל מקום יברך 'שהחינו'.

את הפרי החדש אוכלים קודם נטילת ידיים לסעודה. בליובאוויטש נהגו, וכן הקפידו רבותינו נשיאינו, לאכול כזית ולברך ברכה אחרונה (רק על הפרי ולא על היין).

דברים הנאכלים לסימן טוב, הם רק בלילה הראשון.

למנהג רבותינו נשיאינו, יש לקרוא הערב, אור ליום ו' עש"ק, שניים מקרא ואחד תרגום פרשה או שתיים (ראשון, שני) - פרשת האזינו³⁴.

יום ב' דראש השנה:

טבילה במקווה. אין טועמים קודם התקיעות. התוקע ילמד את המאמר (כנ"ל אתמול).

תפילת שחרית. בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו", אומרים "תעיר ותריע" "מלך

חב"ד' גיליון 536 עמ' 14 הוראת הרבי להרה"ח ר' יעקב יהודה הכט ע"ה שבלית ברירה די אפילו בברז פתוח.

(34) היום-יום ד' טבת, וראה אג"ק סוף כרך ח"י.

(35) 'אוצר' עמ' צח. אגב, מסיבה טכנית (כתוצאה ממה שהורגלו שהן הציבור והן הש"ץ אומרים **כלל**), מורגל בקהילות האשכנזיות (וגם בין אנ"ש) באמירת הפיוטים, לקשר את חציו השני של כל חרוז עם חציו הראשון של החרוז הבא, וזאת כמובן בניגוד למשמעות הפיוט (ע' בזה בקובץ 'בית אהרן וישראל' גיליון קט, עמ' קלג), וק"ו בפיוט זה האחרון, שיש להיזהר שלא לבוא לידי

חירוף ח"ו באמירת: "לעדי עד - מלך אביון".

(36) 'התוועדות' תשמ"ג ח"א עמ' 56, ומסיים שאינה הוראה לרבים, אלא כל אחד יחליט בעצמו כיצד להתנהג בזה, ע"כ. וכיוון שאומרים זאת בלחש, לא נהגו אלה שיש להם אב ואם לצאת מביהמ"ד של הרבי.

(37) ואומרים הפטרת 'שובה'. וצ"ע אם צ"ל גם הפטרת 'וידבר דוד' (היום) - לפי מש"כ בספר המנהגים עמ' 25, או מחר בבוקר - למנהג רבותינו) כי אף שהיא שייכת יותר לפ' האזינו (ע' לקוטי שיחות כרך ט עמ' 61 הע' 5) הרי הפטרות אלו מ"ז בתמוז עד לפני שבת בראשית הן רק "לפי הזמן ולפי המאורע" (טור סי' תכח), ועד"ז כשדווחים הפטרת פניחס 'ויד' ה' היתה אל אליהו מפני הפטרת 'דברי ירמיהו'.

(38) כמובא בהמשך תרס"ו עמ' שפז 'וכמו"כ מקדושת יו"ט לקדושת שבת צריכים טבילה במקווה כמ"ש בכתבי האריז"ל". וצ"ע מקומו שם, וכן מה שאי"ז נפץ בין אנ"ש. וראה בס' פסקי תשובות סי' תקכ"ח ס"ק ג.

(39) המלך במסיבו ח"ב עמ' קצג - כמנהגנו בערב יו"כ שחל בשבת.

בסבר-פנים-יפות וכיו"ב)⁴⁵.
בשבת שובה דורש הרב מהלכות החג, "והעיקר
- לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה
אשר יעשון, ולא כמו שנוהגין עכשיו"⁴⁶.

ערבית: יש לזכור ולהזכיר לציבור את השינויים
וההוספות שבתפילת עשרת-ימית-שובה, וכן 'המלך
הקדוש' בברכת 'מגן אבות'.

סעודה: ישנו מאמר של אדמו"ר הזקן: "להבין
עניין אכילת הדבש עם המוציא בראש-השנה עד
אחר הושענא רבא", והעיר על זה כ"ק אדמו"ר
נשיא דורנו: "צריך עיון אם הכוונה רק לסעודות
שבת ויום-טוב... וסעודות ערב יום-הכיפורים
ומוציא יום-הכיפורים, או גם בימי השבוע".

* "ידוע אשר בלילה - החל מצאת-הכוכבים עד
אחרי חצות לילה - אין אומרים תהילים (ובכלל
זה - שיעור תהילים החדשי)... לבר מראש-השנה,
עשרת-ימית-שובה, יום-הכיפורים והושענא-רבה".
שחרית: לפני התפילה, סיום שמו"ת החל
מ'שביעי' למנהג רבותינו נשיאינו.

בהוצאת ספר-תורה בעשרת-ימית-שובה, וכן
בשבת שובה, אין אומרים שום תוספת על הנאמר
בכל השנה, דלא כמנהג העולם.

הפטרה: "שובה ישראל" עד "ופושעים ייכשלו
בם"; "מי אל-כמוך" עד "מימי קדם" (הושע יד, ב-
י. מיכה ז, יח"כ). נוהגים (להקפיד ביותר) שלא
לקרוא קטן למפטר בשבת זו.

מנחה: קוראים בפרשת ברכה. צדקתך. קדיש
תתקבל. לדוד ה' אורי. עלינו. קדיש יתום.
בסעודה שלישית (בכל שבת) היה הרבי נוהג
לטעום מזונות או פירות⁴⁷.

ובשביל אשר סללו לנו נשיאינו - יומשך גם לנו בכל
עניינינו אור החסידות עד למטה מטה. כ"ק אדמו"ר
בעצמו (החל משנת תשי"ב) נטל ידיו לסעודה הוא
והקהל בכל ראש-השנה לעת ערב, במשך ההתוועדות
הורה לנגן ניגונים מכל הנשיאים, ואמר מאמר דא"ח
נוסף לשיחות וכו', ובו הזכיר מדברי כל הנשיאים
(והחל משנת תשד"מ גם מדברי האריז"ל)⁴⁰.

גם כשהיתה הקביעות כבשנה זו, היתה סעודה
והתוועדות (אף לאחר שמח"ת תשד"מ, שנפסקה
עריכת 'פורס מפה ומקדש' בהתוועדויות⁴¹). רק בשנת
תנש"א לא היתה.

שבת קודש פרשת האזינו⁴²

ג' בתשרי, שבת שובה

"כל ענייני שבת שובה שייכים לכל אחד ואחת
מישראל, האנשים והנשים והטף, כמנהג ישראל
שבאים כולם לבית-הכנסת ושומעים קריאת-התורה
וכו"⁴³.

"בשבת שובה - מתקן ומעלה את כל שבתות השנה,
כי התשובה דשבת-תשובה היא נעלית גם מהתשובה
דכל שבתות השנה"⁴⁴.

בשבת שובה יש להחליט החלטות טובות: להוסיף
בכל ענייני העבודה בתורה, עבודה וגמילות-חסדים
(כולל גם צדקה בשבת - עליידי הכנסת אורחים

40 ראה 'אוצר' עמ' קמז-קנ. ולענין אמירת 'הרחמן' דש"ק
בברכת המזון, שם עמ' קנ.

41 ראה שם עמ' קמט. ועצ"ע אם הפסקת 'פורש מפה' היא
הוראה לכל מקום, או רק בבית חינוך בגלל האי-סדר שאירע
שם אז.

42 המהר"ל מפראג והמגיד ממזריטש ציוו ללמוד שירת האזינו
בע"פ. ובסה"ש תש"א (עמ' 56. בלה"ק - עמ' מו) "שמעתי
מגדולים, שכל יהודי צריך לדעת את שירת האזינו בע"פ".
ומבאר שם שזה מביא שפע ברכה גדול בפרנסה, עיי"ש.

43 סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 5. ובהערה 25 שם: "ומעשה רב
(בהסכם גדולי ישראל) שגם ילדות קטנות באות עם אבותיהן
לבית-הכנסת (לא רק לעזרת-נשים), ואפילו לאחר גיל שלוש
שנים - כל זמן שלא הגיעו לכלל חינוך והבנה בעניין זה". ועיי"ש
בהערה 24, שזה מעין ודוגמת עלייה לרגל לעל"ל "מדי שבת
בשבתו".

44 ד"ה שובה ישראל תשמ"ס א, סה"מ מלוקט ח"א עמ' שמו;
בתורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט' לפי סדר השנה, ח"א
עמ' קד.

45 'התוועדויות' תנש"א ח"א עמ' 24. וראה פירוט בזה
ב'התוועדויות' תשמ"ח ח"ד עמ' 376 ובסה"ש תשמ"ט ח"א עמ'
222.

46 שו"ע אדמוה"ז סי' תכט ס"ב. נתבאר בלקוטי-שיחות ח"ג
עמ' 953 (בלה"ק עם הוספות ב'תורת מנחם - התוועדויות' (כד)
תשי"ט ח"א עמ' 25) וסוכם ב'שולחן המלך' שם, שכיוון שצריך
ללמד דרכי עבודת ה' בקיום המצוות בכלל, לא נזכר שצריך
לדרוש גם הל' יו"כ, כי גם זה נכלל ב'דרכי ה' שם, עיי"ש.

47 לקט הליכות ומנהגי ש"ק עמ' 60 (ומן הסתם אכל כוית),
ע"פ המובא (גם כהוראה לרבים) בספר-המנהגים עמ' 34. ביאור
הנהגה זו בלקו"ש כרך כא עמ' 84 (ובלה"ק, שערי הל' ומנהג
או"ח ח"א סי' קנד).

מוציא שבת קודש:

בתפילת ערבית, מוסיפים (גם): אתה חוננתנו, המלך המשפט.

אומרים 'ויהי נועם', 'ואתה קדוש'⁴⁸.

עשרת ימי תשובה:

* לעניין עריכת נישואין בעשרת-ימיתשובה, הנה לפני שנים רבות הזכיר הרבי ועורך לקיים "מנהג ישראל שאין נושאים נשים בעשי"ת"⁴⁹, אבל לאחר שזירזו הרבי לקיים נישואין "בהקדם הכי אפשרי"⁵⁰, גם בתאריכים שלא נהגו אצלנו, צריך עיון אם עדיין יש להקפיד על זה.

* בעניין סיוע לצורכי החגים - אף-על-פי שנתנו כבר לכבוד ראש-השנה, יש לבדוק שוב לאחריו, שמא כעת (לאחר שנתעלה בראש-השנה) עומד יהודי - בדרגתו עתה - במצב של "אין נכון לו", ולהשלים את כל החסר לו לצורכי החגים בימים הבאים. * בעשרת-ימיתשובה אין אומרים סליחות, מלבד בצום גדליה שהוא תענית-ציבור⁵¹.

יום ראשון

ד' בתשרי - צום גדליה (נדחה)

בתפילת שחרית אומר הש"ץ "עננו" בברכה בפני עצמה⁵², בין ברכת "גואל ישראל" ל"רפאנו", גם אם התפללו רק שלושה מתענים. אם אין כנ"ל - אומר הש"ץ "עננו" בתוך ברכת "שומע תפילה".

מי שאינו מתענה אינו נעשה ש"ץ, ואם נעשה ש"ץ אומר "עננו" בברכת "שומע תפילה" כיחיד בתפילת

48) לוח כולל-חב"ד. 'אוצר' עמ' קע.

49) אג"ק ח"ט עמ' רה (ממטה אפרים סי' תרב ס"ה, קיצור שו"ע סי' קל ס"ד) ומבאר שם שזה נעשה כדי לקיים אח"כ את המצוה מן המובחר.

50) 'שערי הל' ומנהג' ח"ה ר"ס קנח (ועד"ז ב'צדיק למלך' ח"ז עמ' 227. 'התקשרות' גיליון קסא עמ' 18). וראה שו"ת יחוה דעת ח"א סי' מה.

51) ספר-המנהגים עמ' 58. והטעם בה'תועדויות' תש"נ ח"ב עמ' 367 (=סה"ש תש"נ ח"א עמ' 351) מכ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ב בשם הזמנח צדק, לפי ש'עד כאן (עד ר"ה) - מצות אמירה, ומכאן ואילך - מצות עשייה'.

52) ש"ץ ששכח 'עננו': נזכר לפני השם של חתימת רפאנו - חוזר 'לעננו', ואח"כ אומר שוב 'רפאנו'. נזכר אח"כ - אומרה בשומע תפילה וחותר העונה בעת צרה ושומע תפילה. נזכר אח"כ - אומרה ברכה בפ"ע אחרי 'שים שלום' (שו"ע אדה"ז סי' קיט ס"ה).

מנחה.

אומרים תחנון, נפילת-אפיים. אמירת סליחות. מתחילים "דרשו ה' בהימצאו", ומדלגים 'אשמנו' ו'ויאמר דוד אל גר'. בפיוט 'הורית' נהג הרבי לחזור את כל ה'פזמון' בין כל בית ובית, וכמובן גם בסיום הפיוט. לאחר סיום הסליחות, אומרים: 'שומר ישראל', 'מתרצה ברחמים', 'אבינו מלכנו' הארוך (ואומרים בו 'חדש עלינו' 'כתבנו', כבכל עשי"ת), 'ואנחנו לא נדע', וחצי קדיש.

ככל עשרת ימי תשובה אומרים 'אבינו מלכנו' הארוך בשחרית ובמנחה אחר נפילת-אפיים, קודם 'ואנחנו לא נדע'.

מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל משה" לשלושה קרואים, גם אם יש רק שלושה מתענים.

מי שאינו מתענה לא יקראוהו לתורה. ואם קראוהו לתורה וצר לו להודיע שאינו מתענה מפני חילול ה' - יעלה.

את הפסוקים "שוב מחרון אפך", "ה' אל רחום", "וסלחת לעווננו" - אומר הציבור בקול רם ואחריהם אומרים הקורא בתורה. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם עם הציבור, וסיימם עם הבעל-קורא.

עניינא דיומא: על-פי דברי הרבי בצומות אחרים⁵³, יש מקום לקרוא פרשת היום בנביאים: מלכים-ב, כה, כה"כ. ירמיה מא, א ואילך.

צדקה:

בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אמורים לאכול היום. ו"מנהג ישראל להרבות בצדקה ביום התענית"⁵⁴.

תפילת מנחה: מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל" כבתפילת שחרית, והשלישי הוא המפטיר. אין אומרים חצי קדיש אחר קריאת התורה. מגביהים וגוללים את ספר-התורה.

הפטרה: "דרשו ה' בהימצאו" (ישעיה נה, ו - נו, ח). לאחרי אמירת הפטרה אומר שלוש ברכות, עד "מגן דוד". יהללו, חצי קדיש, שמונה עשרה, ואומרים עננו בברכת "שומע תפילה", והש"ץ כבתפילת שחרית, אחרי חזרת הש"ץ - תחנון, אבינו מלכנו הארוך,

53) ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63.

54) ראה סה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 460, לקוטי-שיחות כרך כה עמ' 470.

קדיש תתקבל, לרוד ה' אורי, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את המנהג שנהגו בעבר בקהילות ישראל על-פי המשנה, לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית-ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיצא-בזה] אי אפשר לפעול זאת - על-כל פנים ירהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' - ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' - הרי 'מחשבה טובה, הקדוש-ברוך-הוא מצרפה למעשה'⁵⁵.

יום שלישי

ו' בתשרי

יום השנה להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה שניאורסון, בת הרב הגאון והחסיד ר' מאיר-שלמה וכת הרבנית הצדקנית מרת רחל, אשת הרב הגאון והחסיד והמקובל ר' לוי-יצחק, אם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. נפטרה בשבת שובה תשכ"ה, בעלות המנחה, ומנוחתה-כבוד בניו-יורק.

בנה, כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, נהג להתוועד ביום זה, גם כשחל בחול.

כן יסד על שמה "קרן חנה", ובהתוועדות ו' תשרי, כשחל בחול, נהג לערוך מגבית עבור קרן זו. כן נוסדו כמה מוסדות חינוך בארה"ק ובעולם הנקראים "בית חנה".

יום חמישי

ח' בתשרי

במנחה אומרים תחנון.

יום שישי

ט' בתשרי, ערב יום הכיפורים

מהיום ועד אחר ב' דראש-חודש מרחשוון אין

אומרים תחנון⁵⁶.

סדר כפרות⁵⁷:

תרנגול לבן⁵⁸. זמנו - באשמורת הבוקר של ערב-יום-הכיפורים⁵⁹. הכפרות יהיו כפי חשבון בני-אדם שבבית, זכר לזכר ונקבה ולנקבה, ולמעוברת⁶⁰ שלושה: אחת בשבילה, וזכר ונקבה בשביל ספק הוולד⁶¹.

אומרים "בני אדם" עד "מצאתי כופר" פעם אחת, ואחר-כך אומרים פעם אחת "זה חליפתי" עד "ולשלום", ובעת אמירת "זה חליפתי..." מסבכים שלוש פעמים את התרנגול/ת מעל הראש, וחוזרים ואומרים "בני אדם..." כסדר הזה עושים שלוש פעמים.

בסך הכול אמירת "בני אדם" עד "ולשלום" - שלוש פעמים. ובסך הכול מסבכים תשע פעמים⁶².

56 לוח כולל-חב"ד, יא תשרי. גם הקורא ק"ש שעהמ"ט אחר תצות אינו אומר תחנון, כיוון שנהגו כבר יו"ט אז, שהיו ממעטים בו בסליחות (שלא כער"ה), ראה שו"ע אדמוה"ז סי' תר"ד ס"ד-ה.

57 ב'אוצר' עמ' קעה, שגם כשטבלו רבותינו ג"פ, היתה הפעם הראשונה בין כפרות לשחרית. והרבי כנראה טבל רק אז. ומ"מ רבים טובלים לפני כפרות (ומנחה, והדה"נ).

58 בשו"ע רבינו (סי' תרה) לא הביא כלל את האפשרות של עריכת 'כפרות' ע"י כסף (שהביא החיי-אדם כלל קמד ס"ד, וממנו במשנ"ב כאן ס"ק ב), אבל מביא את האפשרות לפטור כמה אנשים בתרנגול אחד. וראה המובא להלן הערה 61. וא"כ לדין בשעת הדחק יש להעדיף אפשרות זו האחרונה.

59 סידור אדמוה"ז. מי שאי-אפשר לו לעשות סדר הכפרות בערב יום-הכיפורים, יקיים זאת יום או יומיים לפני-כן, כי כל עשרת-ימיתשובה ימי כפרה הם (ראה פרמ"ג סי' תרה במ"ז ס"ק א. שדיחמד מערכת יוהכ"פ סי' א אות ב).

60 יש שדנו מאימתי נקראת מעוברת, אם מג' חדשים או ממ' יום עכ"פ. ואולי לפני כן תפדה בצדקה.

61 סידור אדמוה"ז. ובלקו"ש חכ"ב עמ' 59 הע' 36: "לא חיישינן לתאומים (כמ"ש הב"ח שם ממרדכי קטן. פמ"ג שם) - כיוון דמיעוטא הוא והמדובר הוא במנהג. וצ"ע בזמננו, דלפעמים רבות יודעים ברוד אשר 'תאומים בבטנה', ועל בירור זה סומכים בנוגע לפיקוח-נפש בשבת ויום-הכיפורים וכיצא-בזה - איך תתנהג ב'כפרות', או שנאמר דכיון דלא שכיחא כו', ובפרט נבדו"ד דבלא"ה י"א לפטור כמה זכרים בתרנגול אחד כו'".

וע"פ המבואר שם (ובלה"ק - ב'שערי הלכה ומנהג' יו"ד סו"ס צח) שהאם היא שצריכה כפרה נוספת, ולא שהכפרה היא בשביל העובר עצמו - העיר, דא"כ אם כבר עשתה כפרות יום או יומיים לפני כן, ולפני זמן הכפרות נולד התינוק, יצטרך התינוק כפרה נפרדת לעצמו. או שמא הכפרה על אבריו כעובר מועילה לו גם עתה. וע"ע.

62 ספר-המנהגים עמ' 58. בבית הרבי נהגו (כל אחד מבני-

55) לקוטי-שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ.

מבקשים 'לעקאח' (עוגת דבש), וגם אוכלים ממנו. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה נוהג לחלק 'לעקאח' לכל אחד ואחד כשהוא לבוש בגדי משי של שבת וחגור אבנט, ומברך את כל אחד ואחד ב"שנה טובה ומתוקה".

בדרך-כלל, אין זה נפוץ בין אנ"ש ללכת היום לקברי צדיקים⁶⁶. מרבים בצדקה, ובפרט לפני תפילת מנחה. הבעש"ט אמר: "מקול קשקוש המטבעות בקערות, מתפרדים הקליפות".

מרבים באכילה ובשתייה כשיעור שני ימים - ערב יום-הכיפורים ויום-הכיפורים⁶⁷. וכל האוכל ושותה בערב יום-הכיפורים, מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי.

נוהגים לאכול 'קרעפכין' (כיסני-בצק ממולאים בבשר).

היום טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל על השולחן שמים גם מלח.

אין לאכול היום אלא מאכלים קלים להתעכל, כגון עופות⁶⁸ ודגים. גברים לא יאכלו היום שום וביצים כלל.

אחר חצות היום יש לקרוא כל אחד לעצמו את הפטרה של יום-הכיפורים⁶⁹.

אבלות (רח"ל): כשסיים הרבי 'שבעה' על פטירת אמו הרבנית חנה ע"ה (תשכ"ה) טבל אחר חצות, קרוב ליום-הכיפורים. לא נהג בכל פרטי המנהגים האמורים בספר-המנהגים ביציאה מהשבעה, ואמר שגם לאחר יום-הכיפורים אין עושים מאומה מזה.

לפני טבילה ותפילת מנחה נוהגים ללקות ל"ט מלקות קלות ברצועה של עגל. הנלקה - מוטה, ופניו לצפון. סדר ההלקאה: על כתף ימין, על כתף שמאל ותחתיהם באמצע, וחוזר חלילה. המלקה והנלקה שניהם אומרים שלוש פעמים פסוק 'והוא רחום', בכל הלקאה אומרים תיבה אחת, סך הכול

אם היה פגם בשחיטה, צריך 'כפרה' אחרת. אך אם השחיטה היתה כדין, אפילו נמצא העוף טריפה, אין צריך אחרת.

המהדרים מכסים בעצמם את הדם בכרכה (ברשות השוחט, שהמצווה מוטלת עליו, שיכבד אותו להיות שלוחו). כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מכסה את הדם על-ידי נוצה, בחמש תנועות. נוסח הברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על כיסוי הַדָּם בְּעֵפֶר⁶³. אף מי שמכסה את הדם בפעם הראשונה, לא יברך 'שהחינו'".

יש אומרים שמיד אחרי השחיטה נהג הרבי בקביעות לשלם לשוחט על עבודתו⁶⁴.

אחרי כפרות לבש כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בגדי משי, וגם לבנו כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ציווה לעשות כן.

נוהגים לזרוק את בני המעיים, הכבד והכליות על הגג או בחצר לאכילת בעלי-חיים, משום שראוי לרחם על הבריות כדי שירחמו עלינו מן השמים.

ראוי לתת את פדיון הכפרות לעניים או לקופות הצדקה בו ביום, ובהקדם האפשרי. אם נותנים את העופות עצמם לעניים, שאינם מתביישים בכך, יש להיזהר לתת לעניים היודעים (או ללמדם) כיצד להכשירם במליחה כרת וכדין.

אסור להתענות היום.

בתפילת שחרית אין אומרים "מזמור לתודה", ו"אבינו מלכנו"⁶⁵.

אין מאריכים היום בתפילת שחרית.

הבית) לקיים ב'כפרה' מעין ד' מיתות אחר סדר הכפרות: לדרוך עליה מעט - כעין סקילה, לגעת קלות בצווארה - מעין חנק, לשרוף מעט משערותיה - כעין שריפה ('כפר חב"ד' גיליון 633 עמ' 23, מפי המשב"ק.

63) כן הקפיד לומר השו"ב הוותיק הרה"ח ר' יעקב-יוסף רסקין ע"ה, מפי בנו השו"ב הרה"ח ר' מנחם-מענדל ש"י רסקין, וכמזומה לו שאביו שמע זאת מפי כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע. וראה שו"ע יו"ד סי' כח ס"ב ודרכי-שובה שם ס"ק טו מס' תורת-זבח, ומה שהעיר עליו. (וע"ע בדרכ"ת שם ס"ק יז).

ממתניים לבדיקת הסימנים ע"י השוחט - שלא תהיה ברכתו לבטלה, ומכסים ביד בעפר (כנ"ל) - שו"ע ונו"כ שם.

64) הרב יוסף יצחק ש"י אופן, ועוד.

65) גם בקביעות זו - כדעה הא' בסתם בשו"ע אדמו"ה סו"ס תרד, לוח כולל-חב"ד, ודלא כמ"ש ב'אוצר' עמ' קעט. ב'ספר זכרון - דברי שלום' עמ' לח מסופר, שאמרו זאת אצל הרבי בעיני"כ תשל"ד (לראשונה, אולי בגלל המצב דאז), וכנראה היתה זו הפעם היחידה שנהגו כן.

66) למרות שהמנהג מובא בשו"ע אדמו"ה סי' תרה ס"ה מהרמ"א. גם הרבי לא הלך לאוהל ביום זה ברוב השנים.

67) סידור אדמו"ה"ז. בשער-הכולל (מדג), משמע שהכוונה להוסיף עוד סעודה (ושמא שתי סעודות) לשם יוהכ"פ. וע"ע.

68) ואף הממלאים את ה'קרעפכין' בבשר בהמה, י"ל שאין חשש - כיוון שהוא דבר מועט, ע"ד שהתירו שם הפרמ"ג (בא"א ס"ק 1) והמשנ"ב (ס"ק יח) לשתות מעט חלב בתה או בקפה. ועצ"ע.

69) ע"פ 'התועדויות' תשמ"ה ח"א עמ' 351.

הדלקת הנרות: מברכים (לאחריה): "להדליק נר של שבת ושל יום הכיפורים" ו"שהחינו".
 מרבים בנרות בבית הכנסת.
 כל איש נשוי מדליק "א לעבעדיגע ליכט | = נר חיים". ולנשמת הוריו שנפטרו - נר נשמה⁷⁶.
 חתן בשנת הנישואין שלו, שלבש ה'קיטל' לחופה, אינו לובשו ביום הכיפורים⁷⁷. אָבֵל (רח"ל) בשנת האבלות - ילבשו. אין להיכנס בקיטל לבית הכיסא. מתעטפים בטלית כנהוג, ומברכים עליה לפני השקיעה.
 נועלים נעלי בד, גומי וכל סנדל שאינו של עור, ודלא כהמחמירים בזה.
 לפני ההליכה לכל-נרדי - ברכת הבנים והבנות. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לברך אז את תלמידי הישיבה, כשהוא לבוש בקיטל ובטלית.
 כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בירך את נכדו, כשידיו למעלה מראשה של כל אחת ואחת.
 רבותינו נשיאינו היו מברכים בנוסח "ברכך" (הרכי החל מ"וידבר" עד "ואני אברכם").
 אם יש שהות, יאמר כל אחד לעצמו (לפני פרקי התהילים שקודם כל-נרדי) וידוי - 'אשמנו' ו'על-חטא', וכן נהגו רבותינו נשיאינו.

הנרות. וכשמפסיק לפניכן, טוב להתנות לפני ברכת המזון, שעדיין אינו מקבל עליו את התענית - שם ס"א.
 (76 במט"א סי' תרג ס"ח כתב, שאת נר הנשמה גם אשה (פנויה) מדלקת, ושמדליקים רק אחד (גם אם שני ההורים נפטרו, אבל להורה/הורים של הבעל מדליקים נר בנפרד, נטעי גבריאל פכ"א ס"ג). בשבח המועדים עמ' 44 הביא למעשה, שנר הנשמה יהיה בבית, ויבדיל עליו במוצאי יום הכיפורים.
 (77 ספר-המנהגים עמ' 58. גם קיטל אחר לא ילבש, אג"ק ח"ו עמ' קעב. ומהלשון משמע, שאם מאיזו סיבה שתהיה לא לבש בפועל את הקיטל בחופתו, ילבשו עתה.

ל"ט תיבות.
 אחרי מלקות יש לברוק שלא יהיה על הגוף שום חציצה וטובלים שלוש פעמים, לפי שטבילה זו היא משום תשובה, כגר המתגייר⁷⁰.
 בתפילת מנחה בלחש, אחר 'יהיו לרצון' הראשון, אומרים וידוי ו'על חטא'⁷¹.
 ככל הווידויים: מתוודים בעמידה, ושוחים בעת הווידוי. מפסיקים קימעה במקומות המפוסקים במחזור בנקודותיים לאחריהם ("דיברנו דופי": - "טפלנו שקר": - "קישנו עורף:"). מכים על החזה באותיות הא"ב של 'אשמנו' וגם באמירת "ואנחנו הרשענו", 'סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו' וכן באמירת 'ועל חטאים'⁷².
 אין אומרים 'אבינו מלכנו'.
 בסעודה המפסקת⁷³ - המאכלים יהיו ללא מלח. גברים ונערים לא יאכלו מאכלי חלב וחמאה ולא תבלינים חריפים בסעודה המפסקת⁷⁴.
 "יש טובלים אחר סעודה המפסקת, כדי שיהא סמוך ליום הכיפורים".
 מפסיקים לאכול מבעוד-יום⁷⁵.

(70 שו"ע אדמוה"ז סי' תרו סי"ב (במחצית השקל ס"ק ח העיר, שבגר אין חיוב לטבול ג"פ, והכוונה רק משום תשובה). למעשה, גם נשים נשואות טובלות.
 (71 שו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"א ג. י"א שהרבי היכה על החזה ב'סלח לנו' היום, הן בשחרית והן במנחה.
 (72 סה"ש תש"א עמ' 151, וראה סה"ש תש"ה עמ' 9, 'המלך במסיבו' ח"א עמ' רמח.
 (73 יאכל לפחות כזית פת, כדי לברך ברכת המזון (סדר ברכת הנהנין פ"ב ס"א). אם יודע מראש שלא יאכל כביצה פת, לא יברך על נטילת ידיים (שו"ע אדמוה"ז סי' קנח ס"ב).
 (74 שו"ע אדמוה"ז סי' תר"ח ס"ח.
 (75 סי' תרח ס"א ג. רגילים להפסיק בזמן שנקבע להדלקת

לזכות
 אנשי החסד הדגולים
 הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
 בני הרה"ח ר' שלום ישעיהו ע"ה דייטש